

34. Frumvarp

til laga um heilbrigðisráð, m. m.

1. gr.

Í Reykjavík skal setja á stofn heilbrigðisráð. Skal heilbrigðisráð þetta skipað 3 læknum, er rjett hafa til lækninga á Íslandi. Enn fremur skulu vera tveir varamenn.

Konungur skipar einn mann í heilbrigðisráðið, en læknadeild háskólans kys hina tvo, og auk þess tvo lækna til vara.

Aðalmenn þeir og varamenn, sem læknadeildin nefnir, skulu kosnir til 5 ára, en í fyrsta skiftið gengur annar aðalmaðurinn og annar varamaðurinn úr eftir 3 ár. Endurkjósa má þá, er úr ganga.

2. gr.

Störf þau, sem eftir eldri lögum heyra undir verksvið landlæknis, að undantekinni forstöðu yfirsetukvennaskólans, skulu falin heilbrigðisráðinu í hendur. Sá maður, er konungur skipar í heilbrigðisráðið, er forseti þess, og hefir á hendi framkvæmdir allar fyrir þess hönd.

Forstaða yfirsetukvennaskólans skal falin læknadeild háskólans.

Að öðru leyti skal nánara kveðið á um verksvið heilbrigðisráðsins með konunglegri tilskipun eftir að fengar eru tillögur þess sjálfs þar um og um það, hve nær og hvernig varamenn komi í stað aðalmanna.

3. gr.

Forseti heilbrigðisráðsins hefir auk ritfjár í byrjunarlaun 5000 krónur, en launin hækka eftir 3, 6 og 9 ár í þessari röð um 300 kr. og 400 kr. upp í 6000 kr. Auk þess nýtur hann sömu dýrtiðaruppbótar, sem aðrir fastir starfsmenn landsins.

Hinir aðalmenn heilbrigðisráðsins fá í þóknun árlega 1200 kr. hvor.

4. gr.

Lög þessi öðlast gildi 1. janúar 1920, og er þá um leið lagt niður landlæknisembættið.

Athugasemdir við frumvarp þetta.

Landlæknir hefir hafið máls á því, að hann teldi henta að breytt sje stjórn heilbrigðismála hjer á landi í þá átt, að þau verði falin nefnd manna eða ráði, í stað þess að þau nú eru undir stjórn eins manns, landlæknis, og landlæknisembættið svo lagt niður. Ástæður landlæknis eru taldar í brjefi hans, fylgiskjali A með þessu frumvarpi.

Ráðuneytið leitaði síðan tillagna læknadeildar háskólans um mál þetta, og fer álit deildarinnar í sömu átt sem tillögur landlæknis, sbr. brjef hennar, sem hjer er prentað, fylgiskjal B.

Í samræmi við þessar tillögur er frumvarp þetta fram borið, með því að ráðuneytið verður að fallast á það, að heppilegra sje, að aðalstjórn þessara mála, sem einatt getur orðið um deilt, sje heldur i höndum fleiri manna en eins. Sjerstaklega getur þetta varðað miklu, er um sóttvarnarráðstafanir er að ræða, enda virðist heppilegt, að læknadeildin sje hjer ekki með öllu óviðriðin.

Það er ætlast til þess, að heilbrigðisráðið hafi, eins og landlæknir nú, aðalstjórn heilbrigðismálanna á hendi undir yfirumsjón stjórnarráðsins, en að forseti heilbrigðisráðsins hafi á hendi framkvæmdir á öllum ráðstöfunum þess. Þá er og byggt á því, að heilbrigðisráðið hafi tillögurjett um veiting læknahjeraða og að veitingarvaldið að jafnaði fari eftir tillögum ráðsins í þessu efni, svo sem átt hefir sjer stað um tillögur landlæknis að þessu leyti.

Heppilegt þykir, að læknadeild háskólans sjái um yfisetukvennaskólann.

Til er ætlast, að forseti ráðsins hafi allar venjulegar daglegar framkvæmdir i heilbrigðismálum á hendi, komi að því leyti í stað landlæknis, hafi eftirlit með læknum, lyfsölum og heilbrigðis- og sóttvarnarnefndum, safni skýrslum og gefi þær út, standi i brjefaskiftum við önnur lönd o. s. frv. Honum eru ætluð svo rifleg laun, að hann þurfi ekki að hafa önnur föst launuð störf á hendi eða lækningar. Ritfje verður hann að hafa svo sem nægir.

Hinir kjörnu menn i heilbrigðisráðinu ættu ekki að jafnaði að hafa mikið ómak af störfum þess. Að eins þyrftu þeir að mæta á fundum og taka þátt i mikilvægum ráðstöfunum, svo sem óvenjulegum sóttvarnarráðstöfunum, tillögum um breytingar á heilbrigðislöggjöfinni, tillögum um embættaveitingar, um lyfjaskrá og gjaldskrá hjeraðslækna. Er þessum tveimur kjörnu mönnum því ekki ætluð nema dálitil þóknun fyrir starf þeirra i heilbrigðisráðinu, með því að starf þetta verður ekki annað en aukastarf.

Að öðru leyti er visað til brjefa landlæknis og læknadeildar.

Um einstakar greinar þykir ekki ástæða til að taka neitt fram sjerstaklega.

Fylgiskjal A.

LANDLÆKNIRINN.

Reykjavík, 29. des. 1918.

Hjer með leyfi jeg mjer að vekja athygli hins háa stjórnarráðs á því, að þær bráðabirgðaráðstafanir, sem gerðar hafa verið til varnar gegn útbreiðslu kvefpestarinnar (influenzu) hjer á landi, hafa mætt ýmsum þeim örðugleikum, að mjer virðist brýn nauðsyn beri til þess, að koma sem allra fyrst föstu skipulagi á þær sóttvarnir, ef annars gerlegt þykir og þjóðinni til gagns að halda þeim áfram.

Í lögum nr. 24, 1907, 2. gr. 5. málsg., er svo fyrirmælt, að stjórnarráðið skuli kveða á um það, með samráði við landlækni, hverjum vörnum skuli beita gegn útbreiðslu hvernar þeirrar farsóttar, sem lögboðið er eða fyrirskipað

að verja almenning fyrir. Þann úrskurð stjórnarráðsins á svo að tilkynna hverjum hlutaðeigandi hjeraðslækni, en læknir gera þær ráðstafanir almenningi kunnar; því samkvæmt 1. gr. nefndra laga eiga hjeraðslæknar, hver í sínu umdæmi, undir umsjón landlæknis og stjórnarráðs, að sjá um varnir gegn útbreiðslu næmra sjúkdóma.

Nú er hinu háa stjórnarráði eflaust kunnugt, að ýms blöð landsins — menn sem enga sjerþekkingu hafa á sóttvörnum — halda því fram statt og stöðugt, að ummæli mín um erfiðleikana á vörnum gegn influenzu sjeu einskis virði; hefir þetta uppstand leitt til þess, að ýmsar tillögur minar og sumra merkustu hjeraðslækna landsins hafa verið að engu hafðar og hjeraðsstjórnir og sveitastjórnir tekið ráðin í sínar hendur og hagað sóttvörnunum hver eftir sínum geðþóttu. Er það til dæmis, sem stjórnarráðinu er fullkunnugt, að þegar Lagarfoss kom til Akureyrar í vetur og hafði verið þar viku í sóttkví án þess að neinn veiktist, þá var það álit hjeraðslæknis í Akureyrarhjeráði og mitt líka, að lengri sóttkviun væri óþörf, en engu að síður ákvað bæjarstjórn Akureyrar að sóttkvia skipið viku í viðbót og rjeð því að svo var gert.

Tíðarandinn og hugsunarháttur þjóðarinnar hefir tekið þeim stakkaskiftum á síðasta áratug, að nú er svo komið — sem meðal annars má marka á þessu sóttvarnarmáli — að það virðist hverjum manni um megn, hversu mikla reynslu og sjerþekkingu, sem hann kann að hafa til brunns að bera, að fara einn síns liðs með ýms mestu vandamál þjóðarinnar. Jeg finn glögt, að þetta sannast á mjer og heilbrigðismálum landsins.

Og fyrir því leyfi jeg mjer nú að fara þess á leit, að hið háa stjórnarráð snúi sjer til læknadeildar háskólans í þessum þjóðarvanda og mælist til þess, að læknakennararnir ásamt landlækni láti stjórnarráðinu í tje

a) Tillögur um fast fyrirkomulag á vörnum gegn kvefpestarfaraldri þeim, sem nú gengur yfir allan heim, ásamt rökstuddri álitserð um það, hvaða líkur eru til að slíkar varnir komi þjóðinni að haldi.

b) Tillögur um nauðsynlegar breytingar á stjórn heilbrigðismála hjer á landi.

Virðingarfylst

G. Björnson.

Til stjórnarráðsins.

Fylgiskjal B.

HÁSKÓLI ÍSLANDS

LÆKNADEILDIN.

Reykjavík, 20. febrúar 1919.

Í brjefi, dags. 31. des. 1918, hefir stjórnarráðið leitað tillagna læknadeildar háskólans »um nauðsynlegar breytingar á stjórn heilbrigðismála hjer á landi«.

Læknadeildin fól 3 mönnum að athuga þetta mál og gera tillögur um það. Hefir síðan rætt það á 2 fundum. Á fundi þ. 19. febrúar þ. á samþykki meiri hluti deildarinnar eftirfarandi tillögu með öllum (6) atkvæðum:

»Deildin leggur til að stjórn heilbrigðismála sje breytt þannig, að í stað landlæknis komi 3 manna heilbrigðisráð með 2 varamönnum. Formaður þess sje fastur embættismaður, sem ekki gegni öðrum opinberum störfum eða lækningum, enda sje svo launaður, að hann neyðist ekki til þess. Konungur skipi formann, en stjórnarráðið hina fjóra, að fenguum tillögum frá læknadeild háskólans. Þeir sjeu skipaðir til 5 ára, en í fyrsta sinn gangi annar hinna föstu meðlima ráðsins úr, eftir hlutkesti, að 3 árum liðnum. Þó má endurskipa menn þessa«.

Ástæður deildarinnar fyrir þessari tillögu eru:

1. Reynslan hefir ótvírætt sýnt, að í tíð flestra eða allra fyrverandi landlækna hefir rekstri embættisins, árum saman, verið mjög ábótavant, hvort heldur sem það hefir stafað af aldri landlækna, vanrækslu eða annriki. Lítil líkindi eru til að girt verði fyrir þetta með því fyrirkomulagi, sem nú er, en eftir því sem samgöngur aukast og þjóðfjelagið vex, stafar meiri hætta af því.

2. Allar þýðingarmiklar ráðstafanir í heilbrigðismálum, ekki sist sóttvarnir, þurfa að styðjast við sem best »autoritet«, og fleiri menn eru betur settir að þessu leyti en einn.

3. Einn maður hefir síður þekkingu á öllum málum, sem fyrir kunna að koma, en fleiri.

4. Landlæknir þarf nú tímum saman að vera fjarverandi, á ferðum milli lækna, og það á þeim tíma, sem samgöngur eru mestar. Úr þessu er að nokkru bætt, ef einn eða tveir vanir menn geta gegnt störfum í fjarveru hans.

5. Þó landlæknir ætti aðgang að einum eða fleirum ráðunautum, sjerstaklega í sóttvarnarmálum, þá er líklegt, að hann færi allajafna eftir sínu álitu, en ekki þeirra, ef hann á einn að bera aðalábyrgðina. Yrðu þá slíkir ráðunautar nafnið eitt. Þeir gætu og tæpast tekið í taumana, þó út af bæri með embættisrekstur landlæknis; skorti vald til þess. Eftirlit með læknum, heilbrigðisskýrslur o. fl. gætu eftir sem áður lent í vanrækslu.

Að svo stöddu sá deildin ekki ástæðu til að gera tillögur um nánara fyrirkomulag á stjórn heilbrigðismálanna, meðan óvíst er, hvort tiltækilegt þykir að breyta því fyrirkomulagi, sem verið hefir.

Jeg leyfi mjer jafnframt að geta þess, að sumum deildarkennurunum hefir þó þótt ísjárvert að breyta því fyrirkomulagi, sem verið hefir. Fyrir þeim hefir þá vakað, að venjulega væri það alls ekki ofællun fyrir einn mann að gegna landlæknisembættinu, og nokkra aðstoð gæti læknadeildin veitt, ef þess væri óskað, t. d. í sóttvarnarráðstöfunum. Þeim hefir þótt þetta bæði einfaldara og ódýrara, en auk þess tvísýnt, að störfin færu betur úr hendi hjá fleirum en einum manni með óskiftri ábyrgð gerða sinna.

Guðm. Hannesson,
p. t. deildarforseti.

Til stjórnarráðsins.